

EN VERDER

DE KWALITEIT DRUIPT ER VANAF

De KVLO is de eerste vakvereniging in Nederland die een systematisch kwaliteitssystem heeft ontwikkeld voor de praktijk. Het project bestaat uit twee krachtige instrumenten: zelfevaluatie en collegiale visitatie. Inmiddels hebben 15 scholen dit traject met goed gevolg afgerond. In navolging van goede resultaten in vorig jaar zijn dit jaar weer vijf vaksecties enthousiast gestart met als doel elk jaar beter te worden. Door: Guus Klein Lankhorst

SAMENWERKING

Het kwaliteitsproject is ontwikkeld door Q5 (project kwaliteitszorg voortgezet onderwijs), het WJH Mulier Instituut (onderzoeksinstituut) in samenwerking met de VVVO (platform Vakinhoudelijke Vereniging Voortgezet Onderwijs), de SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling) en de KVLO. Deze partijen hadden als doelstelling om een instrument te ontwikkelen voor kwaliteitszorg LO, dat overdraagbaar is naar andere vakken. Leerlingen spelen hierin een voorname rol. Om kwaliteitszorg om te zetten in goed beleid worden de volgende criteria gebruikt: doelgericht, cyclisch, systematisch en integraal.

DOELGERICHT

Goed kwaliteitsbeleid dient twee algemene doelen: verantwoorden en verbeteren. De verticale verantwoording wordt afgelegd aan de inspectie vanuit de Wet Voortgezet Onderwijs (WVO) en de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). Horizontaal verantwoordt de school zich aan ouders, leerlingen en leraren.

Verbetering vindt plaats aan de hand van vijf vragen. Deze vragen kunnen gekoppeld worden aan de PDCA-cyclus (zie cyclisch):

- doen we de goede dingen?
- doen we de dingen goed (Plan)?
- hoe weten we dat (Do)?
- vinden anderen dat ook (Check)?
- wat gaan we nu doen (Act)?

CYCLISCH

Verbeteren is een vorm van leren. Wat wil je leren, hebben we dat volgens anderen ook bereikt, hoe borgen we dat en hoe verbeteren we wat nog niet goed genoeg is? We noemen dit het doorlopen van de PDCA-cyclus:

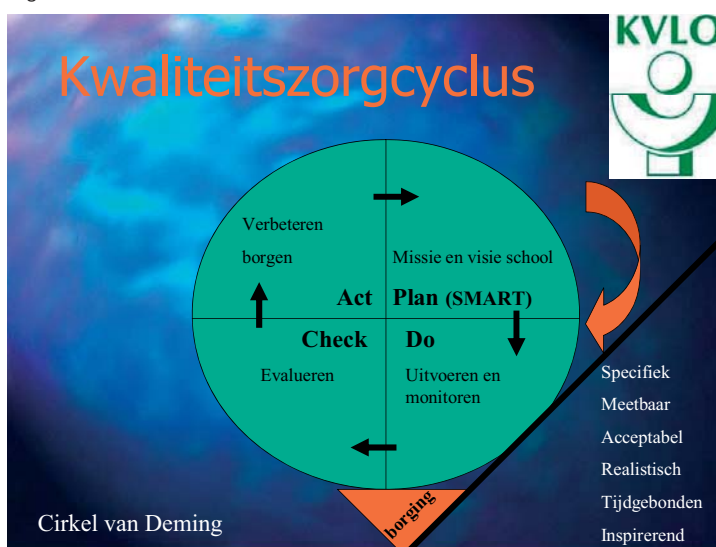
- plan (afhankelijk van de missie en visie van de school)
- do (uitvoeren en monitoren)
- check (evalueren)
- act (verbeteren en borgen).

Belangrijk is om de plannen concreet, 'SMART' (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden en Inspirerend) te formuleren (zie figuur 1).

SYSTEMATISCH

Hier gaat het erom welke leercyclus op vaste tijden wordt doorlopen. Dat leidt tot de volgende vragen:

Figuur 1

VOORBEELDVRAAG

Vraag 1 :

Ik maak efficiënt gebruik van de beschikbare onderwijstijd.

A. Feiten.

Dit is doorgaans het geval

1 = nee 2 = niet zo 3 = een beetje wel 4 = ja 5 = niet te beoordelen

Vul een getal in!

B. Belang.

Dit vind ik belangrijk

1 = nee 2 = niet zo 3 = een beetje wel 4 = ja 5 = niet te beoordelen

Vul een getal in!

C. Verbeterbaar.

Dit is op korte termijn met succes te verbeteren

1 = nee 2 = niet zo 3 = een beetje wel 4 = ja 5 = niet te beoordelen

Vul een getal in!

[Ga naar vraag 2](#)

[Terug naar Begin](#)

Figuur 2

- welke activiteiten worden periodiek uitgevoerd (bijvoorbeeld eens in de vier jaar)?
- welke procedures worden daarbij vast gehanteerd (zoals hoe wordt de visitatie georganiseerd)?
- welke kwaliteitsaspecten zijn daarbij betrokken (zie de indicatoren van de inspectie)?
- op welk niveau van de school en op welke doelgroepen hebben ze betrekking (in dit geval vaksectie-niveau en leerlingen spelen een voorname rol)?

INTEGRAAL

Er wordt gekeken naar de kwaliteit van mensen en middelen. Algemeen geformuleerd kun je zeggen dat kwaliteitszorg integraal behoort te zijn. Dat wil zeggen dat de kwaliteit van alle kwaliteitsdomeinen in samenhang, verbeterd en/of geborgd wordt. Integraliteit houdt ook in dat het oordeel van alle belanghebbenden in de afwegingen wordt betrokken zoals schoolleiders, collega's, leerlingen en ouders.

ZELFEVALUATIE

De zelfevaluatie vindt plaats aan de hand van een webbased vragenlijst genaamd Kwalo. De 34 vragen zijn opgebouwd aan de hand van de indicatoren van de inspectie voor goed onderwijs. Deze indicatoren zijn:

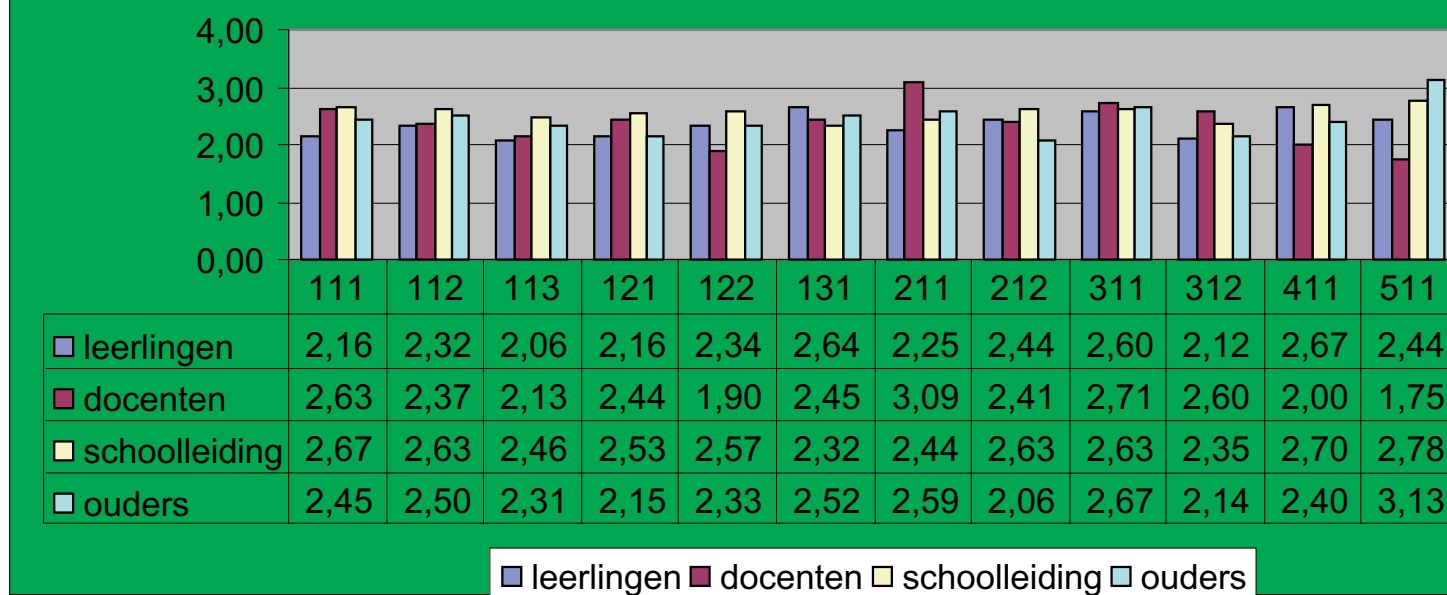
• De lessen	- het onderwijsaanbod
	- het leerproces
	- nazorg
• De vaksectie	- vaksectiebeleid
• Middelen en voorzieningen	- randvoorwaarden
• Schoolcultuur en beleid	- schoolklimaat
• Schoolleiding	- beleid t.a.v. LO

De vragen bestaan uit stellingen die steeds op drie manieren worden benaderd. Is het feitelijk zo, hoe belangrijk is het en is het verbeterbaar (zie figuur 2)? Voor deze manier van vraagstelling is gekozen omdat het prioritering van verbeteracties mogelijk maakt. Wanneer het feit laag scoort en het belang en de verbeterbaarheid hoog, dan is dat een goed verbeterpunt.

Tijdens het project laat de vaksectie de vragenlijsten invullen door leden van de schoolleiding, docenten LO en leerlingen. Elke deelnemer krijgt een code waarmee via internet de vragenlijst kan worden ingevuld. Daarna is het een kwestie van één druk op de knop en alle resultaten staan in grafieken en tabellen (zie figuur 3).

Naar aanleiding van deze zelfevaluatie wordt de eerste scholing gegeven. Tijdens deze scholing wordt geleerd hoe je de

Feiten

Figuur 3

gegevens kunt interpreteren. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het voeren van panelgesprekken. Communicatietechnieken worden getraind zoals 'LSD' (Luisteren, Samenvatten en Doorvragen), 'TIP-TOP' en het stellen van open vragen zoals 'hoe', 'wat' en 'welke' omdat deze vragen de meeste informatie opleveren.

Naar aanleiding van de zelfevaluatie worden panelgesprekken gevoerd. De gegevens die naar boven komen, zijn vaak het topje van de ijsberg. Tijdens deze gesprekken wordt op zoek gegaan naar de dieperliggende factoren. Dit heeft een enorme meerwaarde. Met de uitkomsten worden plannen ontwikkeld voor kwaliteitsverbetering. Een voorbeeld: Uit de zelfevaluatie kwam het feit dat leerlingen ontevreden waren over het schoolsportaanbod. De vaksectie dacht dat ze nog meer activiteiten moesten gaan aanbieden. Door het panelgesprek kwamen ze erachter dat ze wel genoeg aanboden maar dat het probleem lag in de communicatie. Leerlingen wisten gewoon niet wat er allemaal werd georganiseerd.

COLLEGIALE VISITATIE

Met de gegevens uit de zelfevaluatie en panelgesprekken wordt een zelfevaluatierapport geschreven. Hierin staan de verbeterpunten van de vaksectie. Dit rapport is de basis voor de visitatie. Vooraf aan de visitatie wordt een tweede scholing georganiseerd. Hierin komen wederom communicatietechnieken aan de orde. Daarnaast wordt de organisatie van een visitatiedag besproken. Collega's (critical friends) komen op bezoek, bekijken enkele lessen en voeren gesprekken met de schoolleiding, docenten en leerlingen (zie figuur 4). Hierbij wordt gekeken of de visitatiecommissie het eens is met het zelfevaluatierapport.

9.00 - 9.25	Ontvangst visitatiecommissie en kennismaking met de rector/schoolleiding
9.25 - 10.30	Lesbezoeken in de verschillende gymzalen, commissie splitst zich bij voorkeur
10.30 - 11.15	Vorbereiding panelgesprekken door de visitatiecommissie
11.15 - 12.15	Gesprek van de visitatiecommissie met een leerlingenpanel
12.15 - 12.45	Lunch en tussentijdse evaluatie door de visitatiecommissie
12.45 - 13.30	Gesprek van de visitatiecommissie met leden van de schoolleiding
13.30 - 14.30	Gesprek van de visitatiecommissie met leden van de sectie LO
14.30 - 15.15	Beraad van de visitatiecommissie over te trekken conclusies
15.15 - 16.00	(Voorlopige) Rapportage van de commissie aan schoolleiding en sectie LO

Figuur 4

Je wordt niet alleen gevisiteerd, je gaat ook zelf op bezoek bij een andere school (carruselmodel) voor een kijkje in de keuken. De visitatiecommissie bestaat uit: een externe voorzitter en secretaris van de KVLO, twee docenten LO en drie leerlingen. De secretaris van de commissie schrijft het uiteindelijke visitatierapport. Aan de hand daarvan kan de sectie het beleidsplannetje (activiteitenplan) schrijven met de verbeterpunten voor het aankomende jaar.

PLANNING

Het gehele traject duurt een schooljaar. Globaal genomen ziet het er als volgt uit: In oktober worden de vragenlijsten afgenomen (Kwalo). In november volgt dan de eerste nascholing (horende bij de zelfevaluatie). In december worden de panelgesprekken gevoerd met de schoolleiding en de leerlingen. Naar aanleiding hiervan wordt het zelfevaluatierapport geschreven. In februari volgt de tweede scholing ter voorbereiding op de visitatie. In april en mei volgen dan de visitaties. In mei ontvangen de scholen het visitatierapport en dan kan in juni het plan voor verbetering worden opgesteld.

ERVARINGEN

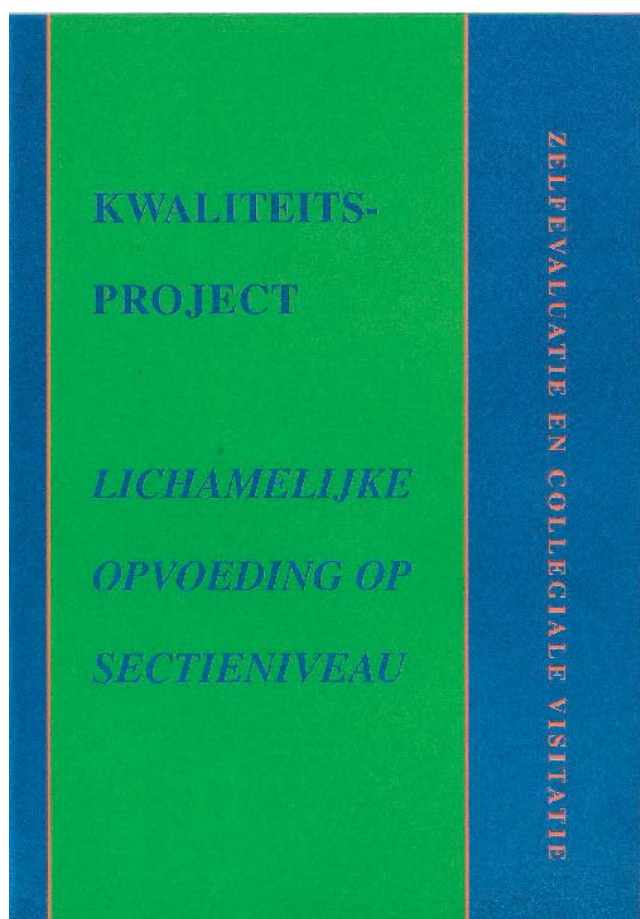
Hier volgen enkele uitspraken van de evaluatie van collega's die het project hebben doorlopen. 'De inbreng van leerlingen werkt zeer verhelderend. We hebben een duidelijker beeld gekregen hoe de schoolleiding tegen ons vak aankijkt. We weten nu hoe we ervoor staan. Het geeft een stimulerend effect, we zijn weer een stap verder gekomen. Het heeft ons geleerd dat we ons meer moeten laten zien. Je voelt je heel veilig bij toch een kijkje in je eigen keuken. Het geeft weer eens een frisse blik. Het is een effectieve benadering. De vragenlijst mag nog wel iets meer leerling-vriendelijk. De sfeer van aanpak en de mengvormen van zelfevaluatie en collegiale visitatie werken prima. Het is erg positief dat het project niet gericht is op beoordeling maar op verbeterkansen. Moeilijke materie wordt heel praktisch vormgegeven.'

DEELNEMEN?

Heeft u een professionele vaksectie die nieuwsgierig is naar de kwaliteit die op dit moment geleverd wordt? Heeft u de ambitie heeft om elk jaar beter te worden? Dan is het kwaliteitsproject LO wellicht iets voor uw vaksectie. Wanneer u besluit mee te doen mag het webbased instrument (Kwalo) behouden worden. Er staat een helpdeskmedewerker ter beschikking bij computerproblemen. Er is een projectmedewerker van de KVLO om gedurende het jaar het proces te begeleiden. Er wordt niet gewerkt met beoordelingen maar op zoek gegaan naar verbeterpunten. U krijgt een uitgebreide handleiding. Het kwaliteitsproject is inclusief twee scholingen. Er komt een externe voorzitter en secretaris die de visitatie begeleiden. Er wordt een visitatierapport geschreven. Heeft u zich opgegeven voor het beroepsregister dan levert het ook nog eens 24 punten op (wet BIO). Mocht u interesse hebben dan kunt u contact opnemen met ondergetekende of de folder (zie figuur 5) aanvragen bij de KVLO. Er kan kosteloos een presentatie worden gegeven bij u op school.

LITERATUUR

- Blois-Hofma H. e.a. (2005) 'Kwaliteitsproject op sectieniveau'. Lichamelijke Opvoeding 13
- Heijmans, J. (2006) *Groeien in je vak met collegiale visitatie* E&S Praktijkreeks 1
- Hendriks, M.A. (2000) *Kwaliteitszorg voortgezet onderwijs, instrumenten en organisaties*

Figuur 5

ISISQ5 (2006) *Saus of marinade*, kwaliteitsbeleid op scholen voor voortgezet onderwijs

Kamphof, G. (2001) *Zelfevaluatie in de praktijk* CPS en Q5

Kate ten, M. e.a. (2006) 'Elk jaar een stukje beter worden'.

Lichamelijke Opvoeding 3

Stegeman, H. e.a. (2004) 'Kwaliteit op de sportvloer'. Lichamelijke Opvoeding 12

Over de auteur

drs. G.W. Klein Lankhorst is Projectleider van het kwaliteitsproject en als LO-docent werkzaam op het Maertens College in Groningen

Correspondentie: guus.kleinlankhorst@kvlo.nl